

ساختار اخبار خارجی در روزنامه‌های تهران

دکتر نعیم بدیعی *

تصور و ادراک ما از مردم و رویدادهای دنیا به مقدار بسیار بستگی به تصویر ^۱ دارد که از طریق وسایل ارتباط جمعی به ما منتقل شده است. دنیایی که باید با آن از جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و غیره مواجه شویم، غیر قابل دسترسی، غیر قابل مشاهده و در بسیاری از موارد، دور از ذهن ماست. این دنیا باید از طریق وسایل ارتباط جمعی برای ما شناخته و تبیین شود. ^۱ رسانه‌های خبری - رادیو، تلویزیون و روزنامه - هر روز ما را از رویدادها و مسائل فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و غیره که تنها تعداد اندکی از آنها برای ما قابل مشاهده و تجربه مستقیم است آگاه می‌سازند. بنابر این ما متکی به اطلاعاتی هستیم که از طریق وسایل ارتباط جمعی به ما می‌رسد و به وسیله همین اطلاعات است که ذهنیات ما از محیط اطراف شکل می‌گیرد.

* عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

1 Walter Lippmann, "The World Outside and the picture in Our heads," in Wilbur Schramm and Donald Roberts (eds.), *The Process and Effects of Mass Communication*, 2nd ed., (Urbana: The University of Illinois Press, 1971), p. 284; also see, L. P. Berger and T. Luckman, *The Social Construction of Reality*, (New York: Anchor Books, 1967); Hanna Adoni and Sherrill Mane, "Media and the Social Construction of Reality: Toward and Integration of Research," *Communication research*, Vol. 11, No. 3, July 1984, PP.323 - 340; Alexis S. Tan. *Mass Communication Theories and Research*, (Columbus, Ohio; Grid Publishing, Inc., 1981), pp. 253 _ 266

مروری بر منابع

بررسی‌های بی‌شمار نشان داده است که چه از نظر کمی و چه از نظر کیفی مطالب خارجی در روزنامه‌های کشورهای در حال توسعه زیر نفوذ خبرگزاریهای کشورهای پیشرفته است.^۱ از طرف دیگر، شواهد موجود نشان می‌دهد که جریان اخبار خارجی نابرابر و ناموزون است و خبرگزاریهای بین‌المللی در این میان نقش مهمی ایفا می‌کنند.^۲ بررسیها نشان داده است که ساختار مطالب خارجی که توسط خبرگزاریها ارائه می‌شود اغلب به جنگ، آشوبهای سیاسی و روابط خارجی اختصاص دارد و هویت فرهنگی و تاریخی کشورها همراه با نیازها و فعالیتهای مثبت انسانی نادیده گرفته می‌شود.^۳

-
1. *The Flow of the News*, (Zurich: International Press Institute, 1953); Jacques Kayser, *One - Week `s News: Comparative Study of 17 Major Dailies for a Seven - Day Period*, Paris: UNESCO, 1953; William H. Meyer, "Global News Flows: Dependency and Neo - imperialism," *Comparative Political Studies*, Vol. 22, No. 3, October 1989, pp. 243 - 264; Pirouz Shoar - Ghaffari, "News of Outside World in the Post - revolutionary Iranian Press," *Gazette*, 47: 1 - 18, 1991.
 2. Al Hester, "Analysis of News Flows from Developed and Developing Nations," *Gazette*, 17: 1 - 2, 1971; Hamid Mowlana, "International Flow of Information: A Global Report and Analysis," UNESCO: Reports and Papers on Mass Communication: No. 99, 1985; William A. Dorman and Ehsan Omeed, "Reporting Iran the Shah `s Way," *Columbia Journalism Review*, (January / February 1979), p. 27.
 3. Johan Galtung and Mari Holmboe Ruge, "The Structure of Foreign News," *Journal of Peace Research*, 2 (1965), pp. 64 - 91; Johan Galtung, "A Structural Theory of Imperialism," *Journal of Peace Research*, 8, 2, 1971; Jim Richstad and Michael H. Anderson (eds.) *Crisis in International News: Politics and Prospects*, New York: Colmumbia University Press, 1981; Edward W. Said, *Covering Islam: How the Media and Experts Determine How We See the World*, New York: Pantheon, 1981; John McNelly and Fausto Izcaray, "International News Exposure and Images of Nations," *Journalism Quarterly*, (Autumn 1986), 63: 533 - 546; Annabelle Srebery - Mohammadi, "The `World of News` Study," *Journal of Communication*, Winter 1984, pp. 121 - 134; Robert L. Stevenson and Gary D. Gaddy, "Bad News in the Third World," in Robert L. Stevenson and Donald Lewis Shaw, eds., *Foreign News and the New World Information Order* (Ames: Iowa State University Press, 1984), pp. 88 - 97.

روزنامه‌های کشورهای جهان سوم به دلیل کمبودهای کیفی و کمی ناگزیرند برای ارائه رویدادهای کشورهای دیگر - در برخی موارد حتی اخبار مربوط به کشور خودشان - متکی به خبرگزاریهای بین‌المللی باشند.

از زمانی که مفهوم «دروازه‌بانی»^۱ به وسیله کورت لوین^۲ مطرح شد، بررسی رفتار ارتباطی گزینشگران خبر نشان می‌دهد که علاوه بر ماهیت رویداد یا آنچه «ارزشهای خبری»^۳ نامیده شده است، عوامل گوناگون دیگری وجود دارد که نهایتاً ساختار اخبار خارجی را شکل می‌دهد.^۴ عواملی نظیر نگرشها، اعتقادات و باورهای گزینشگران، به همراه سیاست داخلی و خارجی کشوری که مرکز خبرگزاری در آن است، به عنوان عوامل تعیین‌کننده انتخاب و انتشار خبر به شمار می‌روند.

خبرگزاریها، اهمیت و اولویت رویدادها را برای روزنامه‌های جهان تعیین می‌کنند و در انتهای فرایند خبر، «دروازه‌بان» سرویس اخبار خارجی روزنامه بر اساس آنچه برای آنان ارسال شده به انتخاب می‌پردازد. از طرف دیگر، در بسیاری از کشورهای جهان

1. Gatekeeping

2. Kurt Lewin

3. News Values

4. Kurt Lewin, "Psychological Ecology (1943)," *Field Theory in Social* (New York: Harpres, 1951), pp. 170 - 187.

برای مطالعه درباره ارزشهای خبری نگاه کنید به:

دکتر نعیم بدیعی - «معیارهای گزینش خبر: کدام خبر، چرا؟»، رسانه: فصلنامه مطالعاتی و تحقیقاتی در وسایل ارتباط جمعی، سال اول، شماره اول، بهار ۱۳۶۹، صفحات ۴۱ - ۴۰ و منابع زیر:

Walter J. Ward, News Values, News Situations, and News Selection: An Intensive Study of Ten City Editors, (unpublished Ph. D. dissertation, University of Iowa, 1967); Lorenzo E. Carter. "News Values of Editor - Reporters on five Oklahoma Newspapers, (unpublished Master's Thesis, Oklahoma State University, 1970); George R. Rhoads, News Values and News Decisions of Selected Associated Press and United Press International Newsmen in Oklahoma, (unpublished Master's Thesis, Oklahoma State University, 1970); Naiim Badii, "The Nature of news in Four Dimensions: Normality, Prominence, Significance, Reward, (unpublished Master's Thesis, Oklahoma State University, 1976); Naiim Badii, and Walter J. Ward, The Nature of News in Four Dimensions," *Journalism Quarterly* 57: Summer 1980, pp. 243 - 248.

سوم، از جمله ایران، که تابع قوانین بین‌المللی مؤلف و مصنف نیستند، گزارشها و تفسیرهای روزنامه‌ها و مجله‌های گوناگون را که در سراسر جهان چاپ می‌شوند، ترجمه و مورد استفاده قرار می‌دهند. بسیاری از این گزارشها و تفسیرهای این نشریات، هماهنگ با سیاستها و خطمشی کشور خود هستند که ترجمه آنان در دیگر کشورها کوششی ناخودآگاه در جهت توجیه سیاستهای آن کشورهاست.

نگاهی اجمالی به روزنامه‌های کشور نشان می‌دهد که برخی از روزنامه‌ها، ناآگاهانه، حتی کتابها و خاطرات سیاستمداران غرب و شرق را ترجمه و چاپ می‌کنند که بسیاری از موارد نه تنها «عینیت نسبی» در این گزارشها دیده نمی‌شود، بلکه از بسیاری جنبه‌ها توجیه‌کننده همان سیاستهایی است که مردم کشورهای در حال توسعه علیه آن اعتراض خود را ابراز داشته‌اند.

بنابر این، تصویری که خبرگزاریها - به خصوص چهار خبرگزاری بین‌المللی اسوشیتدپرس، یونایتدپرس، رویتر و خبرگزاری فرانسه - برای مخاطبان خود در چهار گوشه جهان به تصویر می‌کشند، همواره هماهنگ با خطمشی و سیاست خارجی دولتهای متبوع خود است. اگر چه بسیاری از کشورهای در حال توسعه با ایجاد خبرگزاریهای ملی، منطقه‌ای و ایجاد نمایندگی در سایر کشورها کوششی جهت مقابله با تهاجم اطلاعاتی غرب دارند، ولی تلاش آنان در مقابل سیل مطالبی که از طریق منابع خارجی وارد می‌شود ناچیز است.^۱ به همین دلیل است که روزنامه‌نگاران در بسیاری از کشورهای جهان سوم حرفه خود را با «بندبازی» مشابه می‌دانند. آنان می‌گویند روزنامه‌نگار باید برای بقا و ادامه حیات خود بین دو نقطه دایم در نوسان باشد: از یک طرف اصول حرفه روزنامه‌نگاری که عینیت، بی‌طرفی و درستی خبر را اساس کار خود

1. Annabelle Sreberny-Mohammadi, et al., "Foreign News in the Media: International Reporting in 29 Countries." UNESCO: Reports and papers on Mass Communication, NO. 93, 1985; Kazem Motamed-Nejad, Naim Badii and Mehdi Mohsenian-Rad, "The Iranian Press and the Persian Gulf War: A Content Analysis of Major Tehran Daily Newspapers." Paper Presented to the International Communication Section, International Association For Mass Communication Research, Istanbul, Turkey, June, 1991.

قرار می‌دهد و از طرف دیگر، با عواملی نظیر تحریف، جعل اخبار و غیره مقابله کند. در سالهای اخیر، دو تحقیق جامع درباره ساختار مطالب روزنامه‌های تهران انجام گرفته است. در تحقیق اول که در سال ۱۳۵۸ صورت گرفت، محتوای مطالب روزنامه‌های تهران در سه دوره قبل از انقلاب، در جریان انقلاب و بعد از انقلاب مورد بررسی قرار گرفت.^۱ این بررسی نشان داد که ۶۸ درصد مطالب خارجی روزنامه‌های تهران در سه دوره مورد بررسی شامل مطالب نظامی، جنگ، روابط خارجی، خشونت‌های سیاسی، حکومت محلی، اقتصادی و ورزشی بوده است. این بررسی نشان داده که چهار خبرگزاری بین‌المللی منبع اصلی بیش از ۶۰ درصد خبرها بودند و خبرگزاری اسوشیتد پرس تأمین‌کننده بیش از یک چهارم خبرهای خارجی روزنامه‌های تهران بود.^۲ در تحقیق دیگری محتوای مطالب خارجی روزنامه اطلاعات در طول سالهای ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۸ مورد بررسی قرار گرفت. این بررسی نشان داد چهار خبرگزاری بزرگ بین‌المللی تأمین‌کننده ۶۷/۶ درصد کل اخبار خارجی روزنامه اطلاعات بودند و وابستگی روزنامه به آنان با گذشت ده سال از انقلاب کاسته نشده است.^۳ این بررسی همچنین نشان داد که روزنامه اطلاعات در طول مدت مورد مطالعه تأکید بیشتری بر اخبار جهان اسلام و دنیای عرب داشته است.

هدف تحقیق

هدف این تحقیق بررسی ساختار مطالب خارجی دو روزنامه صبح و دو روزنامه عصر تهران است و کوشش می‌شود به سؤالات زیر پاسخ داده شود:

۱- ساختار موضوعی مطالب خارجی در چهار روزنامه مورد بررسی چگونه است؟

1. Naiim Badii, "A Content Analysis of Iranian Daily Newspapers Befor, During, and After the 1979 Revolution," (unpublished Ph. D. dissertation, Southern Illinois University, 1980); Naiim Badii and L. Erwin Atwood, "How The Tehran Papers Responded to the 1979 Iranian Revolution," *Journalism Quarterly*, 63: 517-523 (Autum 1986).

2. Badii, p. 303.

3. Pirouz Shoar - Ghaffari, "News of the Outside World in the Post - Revolutioary Press." *Gazette Iranian* 47: 1-18, 1991.

- ۲- سبک مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی چگونه است؟
 ۳- مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی از چه منابعی تأمین می‌شود؟
 ۴- مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی از چه مناطقی است؟

روش تحقیق

برای آگاهی از ساختار مطالب خارجی در چهار روزنامه تهران (ابرار، اطلاعات، سلام، کیهان) از روش تحلیل محتوا استفاده شد. تحلیل محتوا روشی است که برای مطالعه و تحلیل پیامهای ارتباطی به صورت منظم، عینی، کمی و کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۱ در تحلیل محتوا پژوهشگر پیامهایی را که توسط افراد تولید شده مورد تحلیل قرار می‌دهد و سؤالات خود را مطرح می‌کند. در این تحقیق پیامهای ارتباطی مطالب خارجی روزنامه تهران در طول یک هفته آماری مورد بررسی قرار گرفت. روزنامه‌های مورد بررسی شامل دو روزنامه صبح (ابرار و سلام) و دو روزنامه عصر (اطلاعات و کیهان) است.

نمونه‌گیری

به منظور ارائه تصویری از ساختار مطالب خارجی در چهار روزنامه مورد بررسی، از میان شماره‌های روزنامه‌های مذکور در طول ماههای شهریور، مهر، آبان و آذر ۱۳۷۰، یک هفته آماری ساخته شد: به این صورت که در طول این مدت از میان روزهای شنبه یک شماره، روزهای یکشنبه یک شماره و به همین ترتیب، یک هفته کامل شامل شش روز (به غیر از جمعه) برای روزنامه‌ها انتخاب شد.^۲

1. Fred N. Kerlinger, *Foundation of Behavioral Research*, 2nd ed., (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1973), p.535.

۲. هفته آماری و تاریخ روزنامه‌های مورد بررسی به شرح زیر است:

شنبه	۲ شهریور	۱۳۷۰
یکشنبه	۷ مهر	۱۳۷۰
دوشنبه	۱۱ آذر	۱۳۷۰
سه‌شنبه	۱۲ شهریور	۱۳۷۰

روزنامه‌های مورد بررسی

چهار روزنامه مورد بررسی در این تحقیق روزنامه‌های *ابرار*، *سلام*، *اطلاعات* و *کیهان* هستند. روزنامه *اطلاعات* که قدیمی‌ترین روزنامه تهران است عصر روز یکشنبه ۱۹ تیر ماه ۱۳۰۵ اولین شماره خود را منتشر کرد. روزنامه *کیهان* اولین شماره خود را عصر روز چهارشنبه ششم خرداد ۱۳۲۱ منتشر کرد و پس از اندک مدتی رقیب اصلی روزنامه *اطلاعات* شد. دو روزنامه *صبح سلام* و *ابرار* بعد از انقلاب اسلامی فعالیت خود را آغاز کردند. *ابرار* در مهر ماه ۱۳۶۴ اولین شماره خود را منتشر کرد و روزنامه *سلام*، پس از انتشار چندین پیش‌شماره در سال ۱۳۶۹ و اوایل ۱۳۷۰، از خرداد ۱۳۷۰ فعالیت خود را آغاز کرد.

دستورالعمل تحقیق

برای انجام این تحقیق از مشابه همان دستورالعملی استفاده شد که ویلبر شرآم^۱ و اروین اتوود^۲ در تحقیق خود جهت مقایسه مطالب روزنامه‌های آسیایی و خبرگزاریهای بین‌المللی به کار بردند.^۳ کلیه مطالب خارجی روزنامه‌های مورد بررسی به شرح زیر کدگذاری شد و سپس با استفاده از برنامه‌های کامپیوتری جدولهای توزیع فراوانی تنظیم گردید.^۴ واحد تحقیق در این بررسی تمام مطالب (از روتیتر مطالب تا پارگراف آخر) منظور شد و از جنبه‌های زیر مورد بررسی قرار گرفت:

۱- موضوع مطلب، با توجه به طبقه‌بندی پانزده‌گانه؛

چهارشنبه ۱۰ مهر ۱۳۷۰

پنجشنبه ۳۰ آبان ۱۳۷۰

1. Wilbur Schramm

2. L. Erwin Atwood

3. Wilbur Schram and Erwin Atwood, *Circulation of News in the Third World: A Story of Asia*. Hong Kong: The Chinese University of Hong Kong Press, 1981.

۴. کدگذاری روزنامه‌های مورد بررسی، به وسیله مؤلف و خانم گیتا علی‌آبادی و با همکاری خانم فتنه (زهرا) کنعانی، دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، انجام گرفت که بدین وسیله از آنان سپاسگزاری می‌شود.

- ۲- سبک مطلب، با توجه به طبقه‌بندی چهارگانه؛
- ۳- منطقه رویداد، با توجه به طبقه‌بندی دهگانه؛
- ۴- منبع مطلب، با توجه به طبقه‌بندی هفده‌گانه؛

تعاریف عملیاتی

الف - مطالب خارجی: کلیه اخبار، گزارشها و تفسیرهایی که مربوط به رویدادها و وقایعی که در خارج از مرزهای کشور جمهوری اسلامی ایران اتفاق افتاده است.

ب - طبقه‌بندی موضوعی مطالب: هر مطلب خارجی با توجه به تعریف قسمت الف، در یکی از پانزده زیر مقوله موضوعی کدگذاری می‌شود:

۱- نظامی، دفاع، جنگ، عملیات جاسوسی، خشونتهای سیاسی:

کلیه مطالب مربوط به درگیری بین دو یا چند کشور، آموزش و بازآموزی نیروها، مانورها و دیگر عملیات و امور جاسوسی، جنگ داخلی و تظاهرات گسترده خشونت‌آمیز، بمب‌گذاری، گروگان‌گیری، هواپیماربایی، ترور اشخاص و غیره.

۲- روابط خارجی (سیاسی):

مطالب مربوط به روابط سیاسی (دیپلماتیک) بین کشورها، مطالب مربوط به فعالیت سفیران، مذاکرات مقامات کشورها.

۳- حکومت محلی (سیاسی):

مطالب مربوط به امور سیاسی داخلی کشورها، تغییرات کابینه، انتخابات، اظهار نظرهای مقامات.

۴- اقتصادی، تجاری، کارگری، کشاورزی:

مطالب مربوط به امور اقتصادی، تجارت و بازرگانی کشورها، صنایع و شرکتهای دولتی یا خصوصی، درآمد و مالیات، بدهکاری، تورم و غیره؛ مطالب مربوط به قوانین و مقررات کار و کارگری، اعتصابات کارگری، سندیکاها و غیره؛ مطالب مربوط به امور کشاورزی و دامپروری و زراعت.

۵- علوم، پزشکی، بهداشت:

کلیه مطالب مربوط به امور پزشکی، بهداشت، علوم تجربی، فضا، تکنولوژی و اختراعات و اکتشافات در این زمینه‌ها.

۶- امور آموزشی:

مطالب مربوط به امور آموزشی مدارس، دانشکده‌ها، و دانشگاهها، سوادآموزی بزرگسالان و مطالب عنوان شده توسط کارشناسان و متخصصان امور آموزشی در این باره.

۷- حوادث و اتفاقات:

مطالب مربوط به حوادث طبیعی (سیل، زلزله، آتشفشان، و غیره) و غیرطبیعی (انفجار، آتش‌سوزی، تصادف رانندگی) که خسارت جانی و مالی دربرداشته باشد.

۸- امور قضایی، جرمها:

مطالب مربوط به دادگاهها و قوه قضاییه کشورها. قوانینی که جنبه اقتصادی و سیاسی ندارد. محاکمات دادگاهها، جرمها از قبیل سرقت، قاچاق، قتل و غیره. دستگیریه‌ها، مجازاتها و وضعیت زندانها و غیره.

۹- انرژی، محیط زیست، صرفه‌جویی:

مطالب مربوط به نفت، انرژی، اوپک، استخراج و اکتشاف نفت، بهره‌برداری نفت و مسائل و مشکلات مربوط، مطالب مربوط به محیط زیست و صرفه‌جویی در منابع طبیعی.

۱۰- حقوق بشر:

مطالب مربوط به فعالیتها، رویدادها و مسائل مربوط به حقوق بشر، شامل حقوق مربوط به بیان، سفر، مطبوعات، مذهب و غیره.

۱۱- ورزشی:

مطالب مربوط به رویدادهای ورزشی، مسابقات، نتایج مسابقات، فعالیت تشکیلات و سازمانهای ورزشی، المپیک و غیره.

۱۲- هنر، فرهنگ، سرگرمی:

مطالب در زمینه هنرهای زیبا و سرگرمیها: فیلم، تلویزیون، موسیقی، ادبیات، شعر،

نقاشی، تئاتر، معماری، موزه‌ها، معرفی و نقد کتاب، نمایشنامه‌ها، فیلمها و برنامه‌های تلویزیونی و غیره.

۱۳- عمران و توسعه:

مطالب مربوط به فعالیتهای عمرانی و توسعه اقتصادی در کشورها: ساختن سدها، بیمارستانها، مدارس، راهها و غیره.

۱۴- مذهبی:

مطالب مربوط به مفاهیم مذهبی، مراسم و یادبودها در کشورها، برگزاری نماز جمعه و غیره.

۱۵- متفرقه (سایر):

آنچه نتوان در چهارده زیر مقوله فوق کدگذاری کرد.

ج- سبک مطالب: هر مطلب خارجی روزنامه، با توجه به سبکهای زیر کدگذاری می‌شود.

۱- خبر:

گزارش از وقایع عینی دنیای خارج که اطلاعات لازم از طریق مشاهده یا مصاحبه به دست آمده و نظرات خبرنگار در آن دخالت ندارد. جنبه تازگی مطرح است.

۲- تفسیر و اظهار نظر، تحلیلهای سیاسی، رپرتاژ و گزارش:

مطالبی که جنبه تفسیر و اظهار نظر شخصی نویسنده را در بر دارد و حاوی ارزشیابی و قضاوت او در مورد موضوعات خبری و غیرخبری است. همچنین مطالبی که با استفاده از منابع گوناگون به منظور روشنتر شدن و تفهیم بهتر وقایع منتشر می‌شود. در این گونه مطالب نظرات گزارشگر مستقیماً منعکس نمی‌شود.

۳- ترجمه کتاب:

مطلب حاوی ترجمه بخشی از یک کتاب خارجی است که به صورت پاورقی چاپ شده است.

۴- سایر:

آنچه نتوان در سه زیر مقوله بالا قرار داد.

- د - منبع مطلب: هر مطلب با توجه به منبعی که در ابتدای خبر به آن اشاره شده است به صورت زیر کدگذاری می شود:
- ۱ - خبرگزاری اسوشیتدپرس؛
 - ۲ - خبرگزاری یونایتدپرس اینترنشنال؛
 - ۳ - خبرگزاری فرانسه؛
 - ۴ - خبرگزاری رویتر؛
 - ۵ - خبرگزاری تاس؛
 - ۶ - خبرگزاری آلمان؛
 - ۷ - رادیو صدای آمریکا؛
 - ۸ - خبرگزاری جمهوری اسلامی؛
 - ۹ - واحد مرکزی خبر؛
 - ۱۰ - خبرنگار روزنامه (اعزامی، نمایندگی)؛
 - ۱۱ - «خبرگزاریها»؛
 - ۱۲ - خبرگزاری فلسطینی وفا؛
 - ۱۳ - سرویس خبری روزنامه های جهان (مانند سرویس خبری واشنگتن پست، نیویورک تایمز و غیره)؛
 - ۱۴ - ترجمه کتاب؛
 - ۱۵ - خبرگزاری کیودو (ژاپن)؛
 - ۱۶ - سایر منابع؛
 - ۱۷ - بدون ذکر منبع.
- ه - منطقه رویداد: هر مطلب خارجی با توجه به منطقه ای که رویداد در آن رخ داده است به صورت زیر کدگذاری می شود:
- ۱ - خاورمیانه: شامل افغانستان، الجزایر، بحرین، مصر، ایران، عراق، اسرائیل، کویت، اردن، لبنان، عمان، قطر، عربستان سعودی، سودان، سوریه، ترکیه، تونس، صحرا، موریتانی، یمن، امارات عربی متحده، مراکش، لیبی؛

- ۲- آسیا (غیر از خاورمیانه)؛
- ۳- آفریقا (غیر از خاور میانه)؛
- ۴- استرالیا و اقیانوسیه؛
- ۵- آمریکای شمالی (ایالات متحده و کانادا)؛
- ۶- آمریکای جنوبی؛
- ۷- آمریکای مرکزی؛
- ۸- اروپای غربی؛
- ۹- اروپای شرقی؛
- ۱۰- سازمانهای بین‌المللی.

بررسی یافته‌ها

به منظور شناخت ساختار مطالب خارجی در چهار روزنامه تهران، کلیه مطالب خارجی روزنامه‌های ابرار، اطلاعات، سلام، کیهان با توجه به دستورالعملی که شرح داده شد، کدگذاری گردید.^۱

در هفته مورد بررسی، مجموعاً ۱۲۰۴ مطلب خارجی در چهار روزنامه چاپ شد که تعداد موارد به تفکیک هر روزنامه به شرح زیر است:

روزنامه ابرار	مطلب ۲۹۵
روزنامه اطلاعات	مطلب ۳۵۹
روزنامه سلام	مطلب ۲۳۰
روزنامه کیهان	مطلب ۳۲۰

در این قسمت به سؤالات مطرح شده می‌پردازیم:

- ۱- ساختار موضوعی مطالب خارجی در چهار روزنامه مورد بررسی چگونه است؟
- جدول شماره ۱ تعداد و درصد فراوانی موضوعهای پانزده‌گانه چهار روزنامه مورد

۱. به منظور محاسبه ضریب قابلیت اعتماد، پس از کدگذاری اولیه، ده درصد از کل موارد مجدداً کدگذاری شد، میانگین ضریب به دست آمده برابر ۰/۸۶ است.

جدول شماره ۱
تعداد و درصد فراوانی مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی
به تفکیک طبقه‌بندی موضوعی پانزده‌گانه

نام روزنامه					موضوع مطلب
جمع	کیهان	اطلاعات سلام	ابرار	تعداد	
۲۸۷	۶۶	۶۷	۸۵	۶۹	۱- نظامی، دفاع، جنگ
	۲۳/۰	۲۳/۳	۲۹/۶	۲۴/۰	درصد سطری
۲۳/۸	۲۰/۶	۲۹/۱	۲۳/۷	۲۳/۴	درصد ستونی
۱۸۹	۵۴	۴۱	۵۲	۴۲	۲- روابط خارجی (سیاسی)
	۲۸/۶	۲۱/۷	۲۷/۵	۲۲/۲	% سطری
۱۵/۷	۱۶/۹	۱۷/۸	۱۴/۵	۱۴/۲	% ستونی
۱۷۸	۵۸	۳۰	۴۶	۴۴	۳- حکومت محلی (سیاسی)
	۳۲/۶	۱۶/۹	۲۵/۸	۲۴/۷	% سطری
۱۴/۸	۱۸/۱	۱۳/۰	۱۲/۸	۱۴/۹	% ستونی
۱۴۳	۳۷	۲۷	۴۲	۳۷	۴- امور اقتصادی، تجاری
	۲۵/۹	۱۸/۹	۲۹/۴	۲۵/۹	% سطری
۱۱/۹	۱۱/۶	۱۱/۷	۱۱/۷	۱۲/۵	% ستونی
۵۲	۱۲	۵	۱۴	۲۱	۵- علوم، پزشکی، بهداشت
	۲۳/۱	۹/۶	۲۶/۹	۴۰/۴	% سطری
۴/۳	۳/۸	۲/۲	۳/۹	۷/۱	% ستونی
۷	۰	۰	۴	۳	۶- امور آموزشی
۰/۶	۰	۰	۵۷/۱	۴۲/۹	% سطری
	۰	۰	۱/۱	۱/۰	% ستونی

۳۴	۵	۵	۱۸	۳	تعداد	۷- حوادث و اتفاقات
	۲۳/۵	۱۴/۷	۵۲/۹	۸/۸	% سطری	
۲/۸	۲/۵	۲/۲	۵/۰	۱/۰	% ستونی	
۴۲	۱۱	۴	۱۵	۱۲	تعداد	۸- امور قضایی، جرمها
	۲۶/۲	۹/۵	۳۵/۷	۲۸/۶	% سطری	
۳/۵	۳/۴	۱/۷	۴/۲	۴/۱	% ستونی	
۲۰	۲	۱	۹	۸	تعداد	۹- انرژی، محیط زیست
	۱۰/۰	۵/۰	۴۵/۰	۴۰/۰	% سطری	
۱/۷	۰/۶	۰/۴	۲/۵	۲/۷	% ستونی	
۲۲	۷	۲	۶	۷	تعداد	۱۰- حقوق بشر
	۳۱/۸	۹/۱	۲۷/۳	۳۱/۸	% سطری	
۱/۸	۲/۲	۰/۹	۱/۷	۲/۴	% ستونی	
۱۳۲	۴۳	۳۰	۳۰	۲۹	تعداد	۱۱- ورزشی
	۳۲/۶	۲۲/۷	۲۲/۷	۲۲/۰	% سطری	
۱۱/۰	۱۳/۴	۱۳/۰	۸/۴	۹/۸	% ستونی	
۳۷	۱۱	۵	۱۳	۸	تعداد	۱۲- هنر، فرهنگ و سرگرمی
	۲۹/۷	۱۳/۵	۳۵/۱	۲۱/۶	% سطری	
۳/۱	۳/۴	۲/۲	۳/۶	۲/۷	% ستونی	
۱۹	۲	۴	۱۰	۳	تعداد	۱۳- عمران و توسعه
	۱۰/۵	۲۱/۱	۵۲/۶	۱۵/۸	% سطری	
۱/۶	۰/۶	۱/۷	۲/۸	۱/۰	% ستونی	
۹	۳	۱	۲	۳	تعداد	۱۴- مذهبی
	۳۳/۳	۱۱/۱	۲۲/۲	۳۳/۳	% سطری	
۰/۷	۰/۹	۰/۴	۰/۶	۱/۰	% ستونی	

۳۳	۶	۸	۱۳	۶	تعداد	۱۵- متفرقه
	۱۸/۲	۲۴/۲	۳۹/۴	۱۸/۲	٪ سطری	(سایر)
۲/۷	۱/۹	۳/۵	۳/۶	۲/۰	٪ ستونی	
۱۲۰۴	۳۲۰	۲۳۰	۳۵۹	۲۹۵	تعداد	جمع
۱۰۰/۰	۲۶/۶	۱۹/۱	۲۹/۸	۲۴/۵	درصد	

$$\chi^2 = 62/29, df = 42, p < 0/05$$

بررسی را نشان می‌دهد. با توجه به مقدار کای اسکور به دست آمده که در سطح تعیین شده معنی دار است، تفاوت‌هایی بین روزنامه‌های مورد بررسی ملاحظه می‌شود. چهار مقوله نظامی، روابط خارجی، امور سیاسی داخلی و اقتصادی مجموعاً ۶۶/۲ درصد کل اخبار را تشکیل می‌دهد. به عبارت دیگر، از کل ۱۲۰۴ خبر مورد بررسی، ۷۹۷ مطلب به این چهار مقوله اختصاص دارد. به این ترتیب، اگر کسی یکی از چهار روزنامه تهران را ورق بزند، بیش از دو سوم مطالبی را که خواهد یافت از این چهار مقوله و یک سوم از ده مقوله دیگر خواهد بود. اخبار ورزشی در مقایسه با سایر زیر مقوله‌ها درصد بالایی را داراست، با این تفاوت که روزنامه کیهان تعداد بیشتری خبرهای ورزشی در مقایسه با روزنامه‌های دیگر در این هفته نمونه چاپ کرده است. آنچه انتظار می‌رود در روزنامه‌های یک کشور در حال توسعه مانند ایران بیشتر از دیگر کشورها ملاحظه شود، اخبار علوم، بهداشت، آموزش، توسعه و مذهبی است. این بررسی نشان می‌دهد که نسبت این دسته از مطالب به مراتب ناچیز است و به عنوان نمونه دو روزنامه کیهان و سلام هیچ مطلبی در مورد امور آموزشی نداشتند و در مقابل روزنامه اطلاعات در مقایسه با روزنامه‌های دیگر تعداد بیشتری خبرهای حوادث و قضایی خارجی را چاپ کرده است.

۲- سبک مطالب خارجی در چهار روزنامه مورد بررسی چگونه است؟

همان طور که جدول شماره ۲ نشان می‌دهد حدود ۹۰ درصد از مطالب خارجی چهار روزنامه تهران مطالب خبری است و تفسیر و تحلیل حدود ۷/۱ درصد از مطالب را شامل می‌شود. به عبارت دیگر، چهار روزنامه تهران بیشتر کوشش در ارائه آنچه روی داده است دارند و کمتر به تشریح و تبیین رویدادها می‌پردازند. با مقدار توجه به کای اسکور به دست آمده که در سطح تعیین شده معنی دار است، در حالی که روزنامه ابرار نزدیک به ۹۵ درصد مطالب خارجی آن خبر است و تنها ۴/۴ درصد به تفسیر و تحلیل رویدادهای خارجی می‌پردازد، روزنامه‌های کیهان و سلام به ترتیب ۹/۴ و ۱۰/۴ به تفسیر مطالب خارجی می‌پردازند.

روزنامه اطلاعات حدود ۴/۵ درصد از مطالب خارجی خود را به ترجمه کتابهای

خارجی اختصاص می دهد، ترجمه کتابهایی که اکثراً توجیه گر سیاستهای رهبران کشورهای دنیاست.

جدول شماره ۲

تعداد و درصد فراوانی مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی
به تفکیک چهار طبقه بندی سبک

نام روزنامه					سبک مطلب
جمع	کیهان	اطلاعات سلام	ابرار	تعداد	
۱۲۷۰	۲۸۴	۲۰۱	۳۰۷	۲۸۰	۱- خبر
	۲۶/۵	۱۸/۸	۲۸/۶	۲۶/۱	درصد سطری
۸۹/۰	۸۸/۸	۸۷/۴	۸۵/۵	۹۴/۹	درصد ستونی
۸۵	۳۰	۲۴	۱۸	۱۳	تعداد
	۳۵/۳	۲۸/۲	۲۱/۲	۱۵/۳	% سطری
۷/۱	۹/۴	۱۰/۴	۵/۰	۴/۴	% ستونی
۲۳	۲	۴	۱۶	۱	تعداد
	۸/۷	۱۷/۴	۶۹/۶	۴/۳	% سطری
۱/۹	۰/۶	۱/۷	۴/۵	۰/۳	% ستونی
۲۴	۴	۱	۱۸	۱	تعداد
	۱۶/۷	۴/۲	۷۵/۰	۴/۲	% سطری
۲/۰	۱/۳	۰/۴	۵/۰	۰/۳	ستونی
۱۲۰۴	۳۲۰	۲۳۰	۳۵۹	۲۹۵	تعداد
۱۰۰/۰	۲۶/۶	۱۹/۱	۲۹/۸	۲۴/۵	درصد

$$\chi^2 = 55/90, df=9, p < 0/001$$

۳- مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی از چه منابعی تأمین می‌شود؟
 روزنامه‌های ایران، همانند روزنامه‌های بسیاری از کشورهای در حال توسعه، با توجه به کمبودهای کیفی و کمی باید کوشش کنند از وابستگی خود به منابع بین‌المللی بکاهند. همان طور که اشاره شد، اگر چه روزنامه‌ها و خبرگزاریهای برخی از کشورها، از جمله ایران، دارای دفاتر نمایندگی در سایر کشورها هستند، ولی به طور کلی منبع اصلی تأمین‌کننده به موقع مطالب خارجی آنها منابع خارجی است.

در ایران، به دلیل تفاوت زبان کشور با دیگر کشورها و عدم عضویت کشور در حقوق بین‌المللی چاپ، ترجمه و چاپ مطالب خارجی به آسانی صورت می‌گیرد. در «سرویس خارجی» روزنامه‌های بزرگ تهران، ترجمه و ادغام مطالب تلکسهای بین‌المللی و مقالات روزنامه‌ها و مجله‌های خارجی و حتی کتابها امری عادی و معمول است. از سوی دیگر، سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی و واحد مرکزی خبر هر روز منتخبی از مطالب تلکسهای خبرگزاریهای بین‌المللی و مطالب سایر نشریات را ترجمه می‌کنند و در اختیار روزنامه‌ها قرار می‌دهند. بدین جهت، طبیعی است که مطالبی بدون ذکر نام خبرگزاری اصلی و با نام خبرگزاری جمهوری اسلامی و یا واحد مرکزی خبر شروع شود ولی در داخل مطلب به منابع خارجی دیگر (نظیر: به گزارش رویتر از ...) اشاره شود.

جدول شماره ۳، منابع مورد استفاده چهار روزنامه مورد بررسی را به تفکیک نام منابعی که در ابتدای خبر ذکر شده نشان می‌دهد. با نگاهی به این جدول مشاهده می‌شود که چهار خبرگزاری بین‌المللی اسوشیتدپرس، یونایتدپرس اینترنشنال، رویتر و خبرگزاری فرانسه کمتر از ده درصد از سهم منابع خارجی را به خود اختصاص می‌دهند و دو خبرگزاری داخلی جمهوری اسلامی و واحد مرکزی خبر به ترتیب ۱۶/۷ و ۳/۱ درصد اخبار خارجی را گزارش کرده‌اند. در این بررسی ۵۶/۲ درصد مطالب خارجی بدون ذکر منبع در ابتدای خبر بوده است و سایر منابع هر کدام نسبت ناچیزی داشته‌اند. اگر ۵۶/۲ درصد مطالبی که بدون ذکر منبع در ابتدای خبر و ۴/۳ درصد از مطالبی که با ذکر «سایر منابع» و ۳/۱ درصد مطالب واحد مرکزی خبر و ۱۶/۷ درصد مطالب

جدول شماره ۳
تعداد و درصد فراوانی مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی
به تفکیک منابع خبری

منبع مطلب	نام روزنامه				
	ابرار	اطلاعات سلام	کیهان	جمع	
۱- خبرگزاری اسوشیتدپرس (AP)	تعداد	۲۸	۱	۳	۳۲
	درصد سطری	۸۷/۵	۳/۱	۹/۴	
	درصد ستونی	۷/۸	۰/۴	۰/۹	۲/۷
۲- خبرگزاری یونایتدپرس (UPI)	تعداد	۱	۰	۰	۱
	% سطری	۱۰۰/۰	۰	۰	
	% ستونی	۰/۳	۰	۰	۰/۱
۳- خبرگزاری فرانسه (AFP)	تعداد	۸	۲۴	۱۰	۴۳
	% سطری	۱۸/۶	۵۵/۸	۲/۳	۲۳/۳
	% ستونی	۲/۷	۶/۷	۰/۴	۳/۶
۴- خبرگزاری رویتر (Reuters)	تعداد	۰	۲۷	۹	۳۶
	% سطری	۰	۷۵/۰	۲۵/۰	
	% ستونی	۰	۷/۵	۲/۸	۳/۰
۵- خبرگزاری تاس (TASS)	تعداد	۰	۱	۱	۲
	% سطری	۰	۵۰/۰	۰	۰/۲
	% ستونی	۰	۰/۳	۰	۰/۳

۴	۴	۰	۰	۰	تعداد	۶- خبرگزاری
۱۰۰/۰	۰	۰	۰	۰	% سطری	آلمان
۰/۳	۱/۳	۰	۰	۰	% ستونی	(DPA)
۲	۰	۲	۰	۰	تعداد	۷- رادیو صدای
۰	۱۰۰/۰	۰	۰	۰	% سطری	آمریکا
۰/۲	۰	۰/۹	۰	۰	% ستونی	(VOA)
۲۰۱	۳۲	۷۴	۹۵	۰	تعداد	۸- خبرگزاری
۱۵/۹	۳۶/۸	۴۷/۳	۰	۰	% سطری	جمهوری اسلامی
۱۶/۷	۱۰/۰	۳۲/۲	۲۶/۵	۰	% ستونی	
۳۷	۵	۰	۳۰	۲	تعداد	۹- واحد مرکزی
۱۳/۵	۰	۸۱/۱	۵/۴	۰	% سطری	خبر
۳/۱	۱/۶	۸/۴	۰/۷	۰	% ستونی	(صد او سیما)
۵۰	۳۵	۳	۹	۳	تعداد	۱۰- خبرنگار
۷۰/۰	۶/۰	۱۸/۰	۶/۰	۰	% سطری	روزنامه
۴/۲	۱۰/۹	۱/۳	۲/۵	۱/۰	% ستونی	(اعزامی)
۱۹	۱۰	۰	۹	۰	تعداد	۱۱- خبرگزاریها
۵۲/۶	۰	۴۷/۴	۰	۰	% سطری	
۱/۶	۳/۱	۲/۵	۰	۰	% ستونی	

جدول شماره ۳ (بقیه)

نام روزنامه					منبع مطلب	
جمع	کیهان	اطلاعات سلام	ابرار	تعداد		
۲	۰	۰	۲	۰	۱۲- خبرگزاری فلسطینی (وفا)	
	۰	۰	۱۰۰/۰	۰	٪ سطری	
۰/۲	۰	۰	۰/۶	۰	٪ ستونی	
۲۱	۹	۷	۴	۱	۱۳- سرویس خبری روزنامه‌های جهان	
	۴۲/۹	۳۳/۳	۱۹/۰	۴/۸	٪ سطری	
۱/۷	۲/۸	۳/۰	۱/۱	۰/۳	٪ ستونی	
۲۲	۱	۶	۱۳	۲	۱۴- ترجمه کتاب	
	۴/۵	۲۷/۳	۵۹/۱	۹/۱	٪ سطری	
۱/۸	۰/۳	۲/۳	۳/۶	۰/۷	٪ ستونی	
۳	۰	۳	۰	۰	۱۵- خبرگزاری کیودو (ژاپن)	
	۰	۱۰۰/۰	۰	۰	٪ سطری	
۰/۲	۰	۱/۳	۰	۰	٪ ستونی	
۵۲	۲۱	۵	۱۱	۱۵	۱۶- سایر منابع	
	۴۰/۴	۹/۶	۲۱/۲	۲۸/۸	٪ سطری	
۴/۳	۶/۶	۲/۲	۳/۱	۵/۱	٪ ستونی	

۶۷۷	۱۸۰	۱۲۸	۱۰۵	۲۶۴	تعداد	۱۷- بدون ذکر منبع
	۲۶/۶	۱۸/۹	۱۵/۵	۳۹/۰	% سطری	
۵۶/۲	۵۶/۳	۵۵/۷	۲۹/۲	۸۹/۵	% ستونی	
۱۲۰۴	۳۲۰	۲۳۰	۳۵۹	۲۹۵	تعداد	جمع
۱۰۰/۰	۲۶/۶	۱۹/۱	۲۹/۸	۲۴/۵	درصد	

$$\chi^2 = 506/95, df=48, p < 0/0001$$

چون تعداد ۶۸ خانه (۴۱/۲٪) فراوانی مورد انتظار کمتر از ۵ دارد، بنابراین کای اسکو محاسبه شده، معنی‌دار نیست. می‌توان برخی از خانه‌ها را در یکدیگر ادغام کرد تا تعداد خانه‌های خالی به حد نصاب ۲۵ درصد برسد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی را بررسی کنیم، مشاهده می‌شود که بیش از ۵۰ درصد آنان در داخل متن خبر به خبرگزاری‌های بین‌المللی اشاره کرده‌اند. به عنوان مثال، نام خبرگزاری یونایتدپرس تنها در ابتدای یک خبر رونامه اطلاعات ذکر شده در حالیکه در متن ۲۳ خبر وجود دارد. در کل ۱۲۰۴ مطلب مورد بررسی، نام چهار خبرگزاری بین‌المللی به شرح زیر در متن خبر آمده است:

خبرگزاری اسوشیتدپرس ۳۵ مورد

خبرگزاری یونایتدپرس ۲۳ مورد

خبرگزاری رویتر ۵۴ مورد

خبرگزاری فرانسه ۷۹ مورد

بدین ترتیب، تا حدودی گمراه کننده است که تصور شود چون نام منابع داخلی در ابتدای خبر آمده است، مطلب توسط منابع داخلی تهیه شده است.

برخی روزنامه‌ها مانند روزنامه ابرار، از ذکر منبع خارجی در ابتدای خبر به منظور گریز از وابستگی خودداری می‌کنند، در حالی که روزنامه اطلاعات منبع خارجی را معمولاً در ابتدای خبر ذکر می‌کند که با اصول روزنامه‌نگاری منطبق است.

۴- مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی از چه مناطقی است؟

همان طور که اشاره شد، مناطق دنیا به ده قسمت تقسیم گردید. جدول شماره چهار تعداد و درصد مطالب خارجی روزنامه‌های مورد بررسی را به تفکیک مناطق نشان می‌دهد.

به طور کلی، هر چهار روزنامه بیشترین سهم اخبار خارجی را به خبرهای خاورمیانه اختصاص دادند. از ۱۲۰۴ مطلب مورد بررسی، ۳۳۴ مورد یا ۲۸/۱ درصد به خاورمیانه و ۱۸/۱ درصد به آسیا (غیر از خاورمیانه) اختصاص داشت. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که عامل مجاورت (جغرافیایی و معنوی) برای گزینشگران اخبار خارجی روزنامه‌های تهران حایز اهمیت است. خبرهای آسیا و خاورمیانه ۴۶/۲ درصد کل مطالب خارجی روزنامه‌های مورد بررسی را شامل می‌شود. مطالب مربوط به غرب (آمریکای شمالی، اروپای شرقی و غربی) ۴۷/۲ درصد موارد را در برمی‌گیرد. روزنامه‌های تهران ظاهراً به مطالب مربوط به استرالیا، آفریقا و آمریکای جنوبی و مرکزی کمتر توجه نشان می‌دهند، یا کشورهایی که در مناطق یاد شده قرار دارند کمتر از سایر مناطق خبرساز هستند. با در نظر گرفتن مقدار کای اسکور به دست آمده که در سطح ۰/۰۰۵ معنی دار است، تفاوتی بین روزنامه‌های مورد بررسی مشاهده می‌شود. بدین ترتیب که مطالب مربوط به خاورمیانه، آمریکای شمالی، آمریکای مرکزی، اروپای غربی و استرالیا و اقیانوسیه را بیشتر می‌توان در روزنامه اطلاعات یافت و روزنامه کیهان به مطالب مربوط به آفریقا (غیر از خاورمیانه)، آمریکای جنوبی و اروپای شرقی توجه بیشتر دارد. مطالب مربوط به آسیا (غیر از خاورمیانه) در روزنامه ابرار بیشتر دیده می‌شود و روزنامه سلام برتری خاصی در این مورد ندارد.

جدول شماره ۴

تعداد و درصد فراوانی مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی
به تفکیک منطقه رویداد

نام روزنامه						منطقه رویداد
جمع	کیهان	اطلاعات سلام	ابرار	تعداد		
۳۳۴	۸۶	۷۲	۹۹	۷۷	تعداد	۱- خاورمیانه
	۲۵/۷	۲۱/۶	۲۹/۶	۲۳/۱	درصد سطری	
۲۸/۱	۲۷/۰	۳۱/۶	۲۸/۰	۲۶/۵	درصد ستونی	
۲۱۵	۳۹	۵۱	۵۷	۶۸	تعداد	۲- آسیا (غیر از خاورمیانه)
	۱۸/۱	۲۳/۷	۲۶/۵	۳۱/۶	% سطری	
۱۸/۱	۱۲/۳	۲۳/۴	۱۶/۱	۲۳/۴	% ستونی	
۳۴	۱۲	۸	۱۱	۳	تعداد	۳- آفریقا (غیر از خاورمیانه)
	۳۵/۵	۲۳/۵	۳۲/۴	۸/۸	% سطری	
۲/۹	۳/۸	۳/۵	۳/۱	۱/۰	% ستونی	
۶	۱	۱	۲	۲	تعداد	۴- استرالیا و اقیانوسیه
	۱۶/۷	۱۶/۷	۳۳/۳	۳۳/۳	% سطری	
۰/۵	۰/۳	۰/۴	۰/۶	۰/۷	% ستونی	
۱۳۷	۳۱	۲۹	۵۱	۲۶	تعداد	۵- آمریکای شمالی
	۲۲/۶	۲۱/۲	۳۷/۲	۱۹/۰	% سطری	
۱۱/۵	۹/۷	۱۲/۷	۱۴/۴	۸/۹	% ستونی	

۱۷	۷	۳	۳	۴	تعداد	۶- آمریکای جنوبی
	۴۱/۲	۱۷/۶	۱۷/۶	۲۳/۵	% سطری	
۱/۴	۲/۲	۱/۳	۰/۸	۱/۴	% ستونی	
۷	۲	۱	۳	۱	تعداد	۷- آمریکای مرکزی
	۲۸/۶	۱۴/۳	۴۲/۹	۱۴/۳	% سطری	
۰/۶	۰/۶	۰/۴	۰/۸	۰/۳	% ستونی	
۲۱۵	۵۳	۳۲	۶۷	۳۶	تعداد	۸- اروپای غربی
	۲۴/۷	۱۴/۹	۳۱/۲	۲۹/۳	% سطری	
۱۸/۱	۱۶/۷	۱۴/۰	۱۹/۰	۲۱/۶	% ستونی	
۲۱۴	۸۳	۳۰	۵۷	۴۴	تعداد	۹- اروپای شرقی
	۳۸/۸	۱۴/۰	۲۶/۶	۲۰/۶	% سطری	
۱۸/۰	۲۶/۱	۱۳/۲	۱۶/۱	۱۵/۱	% ستونی	
۱۱	۴	۱	۳	۳	تعداد	۱۰- سازمانهای بین‌المللی
	۳۶/۴	۹/۱	۲۷/۳	۲۷/۳	% سطری	
۰/۹	۱/۳	۰/۴	۰/۸	۱/۰	% ستونی	
۱۱۹۰	۳۱۸	۲۲۸	۳۵۳	۲۹۱	تعداد	جمع
۱۰۰/۰	۲۶/۷	۱۹/۲	۲۹/۷	۲۴/۵	درصد	

$$\chi^2 = 50/81, df = 27, p < 0/005$$

خلاصه و نتیجه‌گیری

این تحقیق که به منظور بررسی ساختار مطالب خارجی چهار روزنامه تهران صورت گرفت، موارد زیر را مشخص کرد:

۱- ساختار اصلی مطالب خارجی روزنامه‌های تهران بر روی مطالب نظامی، روابط خارجی، امور سیاسی و اقتصادی متمرکز است. روزنامه‌ها به مطالب آموزشی، توسعه و محیط زیست کمتر از سایر مطالب خارجی توجه دارند.

۲- نزدیک به ۹۰ درصد مطالب خارجی چهار روزنامه مورد بررسی مطالب خبری است. روزنامه‌ها کمتر به تفسیر و تحلیل رویدادها می‌پردازند. کوشش آنان بیشتر بر حول این محور است که به خوانندگان خود بگویند «چه شد» و از تحلیل و بیان «چرا» و «چگونه» رویدادها اکراه دارند.

۳- اکثر روزنامه‌ها از ذکر نام منبع خبر در ابتدای مطالب اجتناب می‌ورزند، در حالی که منابع خارجی، به خصوص چهار خبرگزاری بین‌المللی، تأمین‌کننده اصلی مطالب خارجی روزنامه‌های تهران هستند.

۴- گزینشگران اخبار خارجی به عامل مجاورت (جغرافیایی یا معنوی) اهمیت ویژه می‌دهند. بیشتر خبرهای خارجی روزنامه‌های تهران مربوط به خاورمیانه و آسیاست. با توجه به استفاده بسیار از منابع خارجی، به خصوص خبرگزاری‌های بین‌المللی، به نظر می‌رسد تصویری که روزنامه‌های تهران برای خوانندگان خود ترسیم می‌کنند، تا حدود زیادی بستگی به تصویری دارد که خبرگزاری‌های بین‌المللی مایل اند مردم سایر کشورها داشته باشند.

همان‌طور که در ابتدای مقاله اشاره شد، گزینش خبرهای خارجی به عوامل متعددی بستگی دارد و در این میان نگرشها، اعتقادات و باورهای گزینشگران اصلی (خبرگزاری‌ها و آژانسهای خبری بین‌المللی)، به همراه سیاست خارجی کشورهای آنان نقش اصلی را ایفا می‌کنند.

گرچه ترجمه تلکس و مقالات چاپ شده در مطبوعات خارجی و ترجمه کتاب خاطرات دولتمردان کشورهای دیگر می‌تواند ناقل دیدگاهها و سیاستهای رهبران این

کشورها باشد، ولی به طور ناخودآگاه مبلغ سیاستهای آنان نسبت به کشورهای در حال توسعه نیز هست.

گسترش منابع داخلی تأمین کننده اخبار خارجی با در نظر گرفتن منافع کشور می تواند از وابستگی روزنامه‌ها به منابع خارجی بکاهد و به نقش رهبری روزنامه، به نحو مورد نظر، کمک کند.